

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 2004

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ένας ξένος συγγραφέας έχει κάνει την παρατήρηση ότι, αν ο Δάσκαλος δεν πλουτίζει ούτε ανακαινίζει τα επιστημονικά του εφόδια και τις επαγγελματικές του δεξιότητες, είναι γιατί έχει να κάνει πάντοτε με παιδιά, ανώριμους δηλαδή και με περιορισμένη ικανότητα ανθρώπους, που εύκολα δεσπάζει στον κύκλο τους. Επομένως, του λείπει ο "ανταγωνισμός" με ομοίους του, που είναι πάντοτε έτοιμοι και πολλές φορές ικανοί να του αμφισβητήσουν την υπεροχή, όπως συμβαίνει στα άλλα επαγγέλματα. Δεν χρειάζεται να "πολεμήσει" σκληρά και προς σκληρούς αντιπάλους, σαν τους βιοπαλαιστές: μέσα στην τάξη είναι ο "ένας", "ο παντογνώστης", "ο φωτισμένος". Ποια δύναμη και ποια σοφία μπορούν ν' αντιπαρατάξουν στο "πνεύμα" του οι μικροί μαθητές; Και για τούτο επαναπαύεται στα λιγοστά πνευματικά του κεφάλαια.

Αξιοπρόσεκτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το "κλίμα" του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα "ειδήσεις" από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής "τεχνικής".

Έπειτα, το σημερινό "παιδί" έχει λευτερωθεί από τους "κληρονομικούς" ενδοιασμούς, τις πλεγματικές αναχαιτίσεις που παλαιότερα έκαναν το μαθητή να σκύβει παθητικά το κεφάλι και να δέχεται αδιαμαρτύρητα την "αυθεντία" του Δασκάλου, του οποιουδήποτε Δασκάλου. Σηκώνεται και διατυπώνει με θάρρος προς κάθε κατεύθυνση τις απορίες, τις αντιρρήσεις, τις δικές του γνώμες. Και επειδή σήμερα σιέεται παντού το κοινωνικό έδαφος από τα προβλήματα που έχουν γεννήσει οι οικονομικές εξελίξεις και οι πολιτικές ζυμώσεις σε όλες τις χώρες του κόσμου, η "αμφισβήτηση" έχει εισβάλει στα σχολεία και έχει κάνει δύσκολο το έργο του Δασκάλου.

Πάρε το λοιπόν απόφαση. Δεν είσαι πια ο "τυχερός" Δάσκαλος των αρχών του αιώνα μας, που ήξερε και πίστευε "ακριβώς" (ή περίπου ακριβώς) όσα περίμεναν να ακούσουν από αυτόν τα ολιγαρκή και ντροπαλά παιδιά του σχολείου εκείνης της εποχής. Είσαι (οφείλεις να είσαι, δεν μπορείς παρά να είσαι) ο Δάσκαλος ενός άλλου καιρού κι ενός άλλου κόσμου, που πρέπει να πλησιάσεις μια ταραγμένη νεότητα, ορμητική και απαιτητική, και να τη βοηθήσεις να βρει το δρόμο της.

Πρόσεξε πόσο συγκρούονται οι γνώμες των συναδέλφων σου, όταν χαρακτηρίζουν τη σημερινή Νεότητα συγκρίνοντάς την με την παλαιότερη.

Σπάνια βρίσκεται κανείς να την εγκωμιάσει. Οι πιο πολλοί την κατηγορούν ότι έχασε τη φιλοπονία, το φιλότιμο, τη ντροπή, τις αρετές που κάνουν τον νέο άνθρωπο συμπαθητικό, αγαπητό.

Μη βιαστείς να συμφωνήσεις μαζί τους. Εσύ να κάνεις προσεχτικές παρατηρήσεις και να σχηματίσεις τη δική σου γνώμη.

- Πώς; - Αυτό είναι το μυστικό σου. Πάντως, όχι με απειλές και με λοιδορίες ούτε με ειρωνείες και σαρκασμούς. Αλλά με την πειθώ, που είναι τόσο πιο αποτελεσματική, όσο επιχειρείται πιο πολύ με το ζωντανό παράδειγμα, παρά με τα άψυχα λόγια. Πρώτα όμως να κερδίσεις την εμπιστοσύνη του Νέου.

(Ε. Π. Παπανούτσος, "Η Παιδεία το μεγάλο μας πρόβλημα", Αθήνα 1976, Διασκευή)

- A.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80-100 λέξεις).

Μονάδες 25

- B1.** Σε μια παράγραφο 70-80 λέξεων να διατυπώσετε την άποψή σας για το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος: **"Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι"**.

Μονάδες 5

- B2.** Να βρείτε τη δομή και τους τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου.

Μονάδες 5

- B3.** Ποια είναι η συλλογιστική πορεία (παραγωγική - επαγωγική) του παρακάτω συλλογισμού; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

- όπου απουσιάζει ο ανταγωνισμός, ο άνθρωπος δεν πλουτίζει τα εφόδιά του.

- σε παλιές εποχές απουσίαζε ο ανταγωνισμός.

Άρα, ο άνθρωπος σε παλιές εποχές δεν πλούτιζε τα εφόδιά του.

Να αξιολογήσετε τον παραπάνω συλλογισμό ως προς την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητά του.

(Να θεωρήσετε ότι οι προκείμενες ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα).

Μονάδες 8

- B4.**

- α.** Αφού λάβετε υπόψη τη σημασία που έχουν οι παρακάτω φράσεις στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου, να σημειώσετε στο τετράδιό σας σε ποιες από αυτές η γλώσσα λειτουργεί αναφορικά και σε ποιες ποιητικά.

i. ... σήμερα τα παιδιά είναι διαφορετικά.

ii. ... το "κλίμα" του σχολείου έχει αλλάξει.

iii. ... ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί από το Δάσκαλο.

iv. ... οι κρουνοί ρέουν μέσα στο σπίτι.

Μονάδες 4

β. παντογνώστης, αποκλειστικά, εκπληκτικό:

Να αναλύσετε τις λέξεις στα συνθετικά τους και από το δεύτερο συνθετικό της κάθε λέξης να σχηματίσετε μια δική σας (απλή ή σύνθετη) λέξη.

Μονάδες 3

- Γ.** Ως τελειόφοιτος να γράψεις ένα άρθρο 400 - 500 λέξεων για την τοπική εφημερίδα. Στο άρθρο αυτό, με βάση τη σχολική εμπειρία, να αναφέρεις τι προσφέρει το σχολείο για την αντιμετώπιση του καθημερινού καταιγισμού των πληροφοριών και την ένταξη των τελειοφοίτων στην κοινωνία. Ποιες αλλαγές θα πρότεινες για τη βελτίωση αυτών των προσφορών του σχολείου;

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Ο Παπανούτσος αφορμάται από την εκτίμηση ενός ξένου συγγραφέα, που ισχυρίζεται ότι η αδυναμία γνωστικής αναβάθμισης του δασκάλου, οφείλεται στην έλλειψη ανταγωνισμού λόγω χαμηλού γνωστικού επιπέδου των μαθητών. Την απορρίπτει όμως με τη διαπίστωση ότι ο σύγχρονος μαθητής, σε αντίθεση με παλαιότερα, έχει περισσότερες δυνατότητες πληροφόρησης λόγω της παρουσίας των Μ.Μ.Ε.. Παράλληλα η απουσία συμπλεγμάτων κατωτερότητας από πλευράς μαθητή επιτρέπει την αμφισβήτηση της αυθεντίας του δασκάλου. Τέλος συμβουλεύει το δάσκαλο να αποτελέσει καθοδηγητή της νέας γενιάς χωρίς να λάβει υπόψη του τις αρνητικές κρίσεις των συναδέλφων του για τους σημερινούς νέους με όπλα την έμπρακτη πειθώ και τη διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης.

B1.

Στη σημερινή εποχή οι δυνατότητες λήψης πληροφοριών έχουν διευρυνθεί σε αφάνταστο βαθμό. Η τελειοποίηση των ΜΜΕ και η κυριαρχία τους δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους και ειδικότερα στους νέους, που είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τα επιτεύγματα της τεχνολογίας, να έρχονται σε επαφή με ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών. Το μειονέκτημα όμως αυτής της διαδικασίας είναι ότι λόγω της πληθώρας των πληροφοριών που διοχετεύονται τόσο μέσα από τα έντυπα όσο και από τα ηλεκτρονικά μέσα, τα παιδιά εξαιτίας του αδιαμόρφωτου ακόμα χαρακτήρα τους, αδυνατούν να τις αξιολογήσουν.

B2.

Δομή 2ης παραγράφου:

Θεματική πρόταση: Αξιοπρόσεκτη ... δική μας εποχή.

*[Η Θεματική περίοδος εμπεριέχει μέσω της άρνησής της την απόρριψη της θέσης του ξένου συγγραφέα που διατυπώνεται στην πρώτη παράγραφο]

Λεπτομέρειες: Γιατί σήμερα ... μέσα στο σπίτι.

Πρόταση κατακλείδα: Μπορεί λοιπόν ... κάθε λογής τεχνική.

Τρόποι ανάπτυξης: Αιτιολόγηση και σύγκριση-αντίθεση και παραδείγματα.

Άρα με συνδυασμό μεθόδων.

Αιτιολόγηση: Γιατί σήμερα ...

Ο δοκιμιογράφος μέσω της αιτιολόγησης αποδεικνύει ότι δεν ισχύει η άποψη που εξέφρασε στην προηγούμενη παράγραφο σχετικά με την έλλειψη ανταγωνισμού στο επάγγελμα του δασκάλου από τη στιγμή που δε ανταγωνίζεται όμοιούς του προς τη γνώση.

Σύγκριση-Αντίθεση: παλαιότερα ≠ σήμερα.

1ο μέλος σύγκρισης: παλιότερα ο μαθητής

2ο μέλος σύγκρισης: σήμερα οι πηγές πληροφόρησης

Συγκρίνεται η δυνατότητα άντλησης γνώσης από πλευράς των μαθητών.

Παραδείγματα: που γίνονται με αναφορές σε περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας (ιστορικές, γεωγραφικές, τεχνικές).

B3.

Η συλλογιστική πορεία του συλλογισμού είναι παραγωγική, γιατί η πρώτη προκείμενη εκφράζει μία γενική αλήθεια, ότι όπου απουσιάζει ο ανταγωνισμός, ο

άνθρωπος δεν πλουτίζει τα εφόδια του. Η δεύτερη προκείμενη είναι πιο εξειδικευμένη, γιατί το περιεχόμενο της εστιάζει μόνο σε παλαιότερες εποχές. Τέλος καταλήγει σε ένα συμπέρασμα που αφορά στη συγκεκριμένη περίοδο που αναφέρει η δεύτερη προκείμενη.

- Εφόσον θεωρείται ως δεδομένο ότι οι προκείμενες ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, άρα ο συλλογισμός είναι αληθής, και αφού η εγκυρότητα είναι εμφανής, λόγω της ύπαρξης κοινού μέσου όρου στις δύο προκείμενες (ανταγωνισμός), ο οποίος λείπει απ' το συμπέρασμα, συνεπάγεται και η ορθότητα του συλλογισμού.

B4.

α.

- (i). αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- (ii). ποιητική λειτουργία της γλώσσας
- (iii). ποιητική λειτουργία της γλώσσας
- (vi). ποιητική λειτουργία της γλώσσας

- β.** παντογνώστης = πας + γνώση, παν + γιννώσκω
διάγνωση
αποκλειστικά = απο + κλείω
εγκλεισμός
εκπληκτικό = εκ + πλήττω
επίπληξη

Γ.

Επισήμανση: Πρέπει να κινηθούμε μέσα στο επικοινωνιακό πλαίσιο που ζητείται με τη χρήση τίτλου, που είτε θα εμπεριέχει σχόλιο είτε όχι.

Πρόλογος

Αρχικά απαιτείται μια εισαγωγή του άρθρου στην οποία μπορούν να υπάρχουν αναφορές από τα βιώματα και τις εμπειρίες σας από τη σχολική ζωή βάσει των οποίων έχετε τη δυνατότητα να αξιολογήσετε το ρόλο του σχολείου στη διαμόρφωση της προσωπικότητά σας τώρα που μια νέα περίοδος ξεκινάει για σας. Στη συνέχεια απαιτείται η αναφορά στους θεσπισμένους από την πολιτεία στόχους του εκπαιδευτικού συστήματος, που θα αποτελέσει το πρώτο σκέλος της ανάπτυξης του άρθρου σας.

Κύριο μέρος άρθρου

Οι στόχοι του σχολείου είναι:

- η παροχή πληθώρας γνώσεων στο μαθητή, ικανών για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της ζωής.
- η κοινωνικοποίηση μέσω της καθημερινής επαφής με τους συνομηλίκους του.
- η μετάδοση των κυρίαρχων αρχών και αξιών της κοινωνίας με στόχο να ρυθμίσει τη συμπεριφορά του σύμφωνα μ' αυτές
- η ένταξη σ' ένα πλαίσιο λειτουργίας που διέπεται από υποχρεώσεις και δικαιώματα
- η εξοικείωση με συμμετοχικές διαδικασίες μέσω του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων με σκοπό την ανάπτυξη πολιτικής σκέψης και δράσης
- ο επαγγελματικός προσανατολισμός των μαθητών

Στη συνέχεια:

* αναγκαία η συνοπτική επισήμανση των αρνητικών σημείων του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να προτείνουμε τρόπους αναβάθμισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

- α. καλλιέργεια κριτικής ικανότητας:

- Οι γνώσεις που παρέχει το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο χαρακτηρίζεται τεχνοκρατικό, αν και πολλές είναι εξειδικευμένες, στείρες και εγκυκλοπαιδικές με αποτέλεσμα να μην μπορεί ο μαθητής να τις αφομοιώνει.
- είναι γνώσεις κατάλληλες μόνο για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. (Έτσι χάνεται ο αυτοτελής εκπαιδευτικός ρόλος του σχολείου)
- έμπρακτα δεν τον βοηθούν να συγκροτήσει την προσωπικότητά του και να αντιμετωπίσει τις πραγματικές προκλήσεις της ζωής κατά την ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο με αποτέλεσμα να χειραγωγείται και να πέφτει θύμα παραπληροφόρησης.

Το εκπαιδευτικό σύστημα

- δεν αναπτύσσει την κριτική του ικανότητα αφού σ' αυτό κυριαρχεί η αποστήθιση, που δεν οξύνει τις πνευματικές του δυνάμεις γεγονός που τον καθιστά παθητικό δέκτη των πληροφοριών στις οποίες εκτίθεται.
- το εκπαιδευτικό σύστημα δεν φέρνει στην επιφάνεια και δεν αξιολογεί τις δεξιότητες και τις κλίσεις του και δε διευρύνει τα ενδιαφέροντά του.

β. Κοινωνικοποίηση:

- Η κυριαρχία της βαθμοθηρίας και του άκρατου ανταγωνισμού, που δημιουργεί το εξεταστικό σύστημα για την ένταξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τους, δημιουργεί μια στρεβλή εντύπωση για την μετέπειτα αποδοχή και εφαρμογή του κοινωνικού τους ρόλου.
- δεν τους γαλουχεί με κοινωνικές αξίες (αλληλεγγύη, συνεργασία, συναδελφικότητα, συμμετοχή στα κοινά)
- δεν τους μαθαίνει να αποδέχονται την κοινωνική ευθύνη που φέρουν, αλλά τους περιχαράκωνει γύρω από το ατομικό τους συμφέρον.

Προτεινόμενες αλλαγές:

Για να μπορέσει το σχολείο να πραγματοποιήσει τους στόχους του:

α) Καλλιέργεια κριτικής ικανότητας.

- Εκσυγχρονισμός περιεχομένου σπουδών, μεθόδου διδασκαλίας, χρήση πολλαπλού εγχειριδίου, αξιοποίηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην εκπαιδευτική διαδικασία, προσφορά μαθημάτων επιλογής που να ανταποκρίνονται στα ποικίλα ενδιαφέροντα και στις κλίσεις των μαθητών και επαφή του σχολείου με το χώρο της επιστήμης.
- Αλλαγή του τρόπου αξιολόγησης των μαθητών με συνακόλουθη κατάργηση της αποστήθισης.
- Βαρύτητα στην παροχή προβληματισμών και στην όξυνση των πνευματικών δυνάμεων του μαθητή.
- Παιδοκεντρική - ομαδική διδασκαλία με στόχο την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ανάληψης πρωτοβουλιών από μέρους των μαθητών.

β) Κοινωνικοποίηση

- Το σχολείο, μέσω του ανθρωπιστικού προσανατολισμού του, να γαλουχεί δημοκρατικές προσωπικότητες και να προωθεί το διάλογο.
- Αναβάθμιση του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων, για τη διαμόρφωση πολιτικής ευθύνης.
- Ανάδειξη του πολιτισμικού χαρακτήρα του σχολείου μέσα από τη διοργάνωση εκδηλώσεων πολιτιστικού περιεχομένου.

Επίλογος

Αναγκαίο είναι, επειδή το σχολείο παραμένει και θα εξακολουθεί να αποτελεί βασικό φορέα παιδείας και κοινωνικοποίησης, να αναβαθμίσει το ρόλο του με σεβασμό στην προσωπικότητα του μαθητή.

*οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές και δεν αποτελούν μοναδική επίλυση.